

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG XÂY DỰNG ĐỜI SỐNG VĂN HÓA CƠ SỞ TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN THANH HÀ, TỈNH HẢI DƯƠNG

I DƯƠNG THỊ NGA

Email: tainga84@gmail.com

Học viên Cao học K8 Quản lý Văn hóa - Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

SOME SOLUTIONS TO IMPROVE THE QUALITY OF BUILDING LIVING CULTURAL LIFE ON THE AREA OF THANH HA DISTRICT, HAI DUONG PROVINCE

ABSTRACT

Thanh Ha district is one of twelve districts and cities of Hai Duong province, with a long history of cultural tradition. In the period of renovation, integration and development of the country, Thanh Ha district is striving and trying to develop local economy and society in the direction of industrialization and modernization. The campaign "All people unite to build a cultural life at the grassroots level" has a strong impact on all aspects of social life. However, besides the achieved results, there are still some outdated customs in some villages in Thanh Ha district such as funerals, expensive prayers... which greatly affect the beauty of the villages, causing insecurity order. Therefore, from the perspective of cultural management, the construction or cultural life in Thanh Ha district is posing problems to grasp and propose solutions to contribute to improving the quality of life construction base cultural life in the Thanh Ha district.

TÓM TẮT

Huyện Thanh Hà là một trong 12 huyện, thành phố thuộc tỉnh Hải Dương, có bề dày lịch sử truyền thống văn hóa. Trong thời kỳ đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước, huyện Thanh Hà đang phấn đấu, cố gắng phát triển kinh tế, xã hội địa phương theo hướng công nghiệp hoá - hiện đại hoá (CNH-HĐH). Cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở cơ sở" đã tác động mạnh mẽ lên các lĩnh vực của đời sống xã hội. Nhưng bên cạnh những kết quả đạt được thì trong một số làng xã ở huyện Thanh Hà vẫn tồn tại một số hủ tục lạc hậu như ma chay, cầu cúng tốn kém... ảnh hưởng không nhỏ đến nét đẹp của làng quê, gây mất an ninh, trật tự. Vì vậy, dưới góc độ của quản lý văn hóa thì công tác xây dựng đời sống văn hóa trên địa bàn này đang đặt ra các vấn đề cần nắm bắt và đề ra các giải pháp nhằm góp phần nâng cao chất lượng xây dựng đời sống văn hóa cơ sở trên địa bàn huyện Thanh Hà.

Từ khóa: Văn hóa, đời sống văn hóa cơ sở, huyện Thanh Hà - tỉnh Hải Dương

Keywords: Culture, the basic culture life Thanh Ha district, Hai Duong province

CULTURE

1. Đặt vấn đề

Xây dựng đời sống văn hóa cơ sở là chủ trương lớn của Đảng, Nhà nước ta. Trong Nghị quyết TW 5 (khóa VIII) đã đưa ra giải pháp phát động phong trào *Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa* nhằm tác động toàn diện vào xã hội, từ nông thôn, hải đảo, thành thị, vùng sâu vùng xa, đem lại ổn định, giữ gìn an ninh, chính trị xã hội, tạo khối đoàn kết toàn dân xây dựng đất nước Việt Nam giàu đẹp, văn minh.

Với bề dày truyền thống lịch sử, trong thời kỳ đổi mới, hội nhập quốc tế của đất nước, Thanh Hà cũng đang từng bước chuyển mình theo hướng CNH - HĐH. Dưới tác động của CNH - HĐH theo cơ chế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa xuất hiện những thời cơ và thách thức đan xen. Đặc biệt trên lĩnh vực văn hóa thì vấn đề về đạo đức, lối sống, nếp sống, phong tục tập quán, văn hóa truyền thống tốt đẹp có nguy cơ bị biến dạng.

2. Đôi nét về huyện Thanh Hà

Thanh Hà ở phía Đông Nam tỉnh Hải Dương, Đông Bắc giáp huyện Kim Thành, Đông Nam giáp huyện An Lão (thành phố Hải Phòng). Phía Tây và Tây Nam giáp huyện Tứ Kỳ, phía Tây Bắc giáp thành phố Hải Dương. Phía Nam giáp huyện Tiên Lãng (thành phố Hải Phòng). Toàn huyện có 98 làng, khu dân cư, tổng diện tích tự nhiên 15.514,37 ha, với dân số năm 2018 là 257.432 người. Huyện Thanh Hà có 20 đơn vị hành chính cấp xã, gồm 19 xã và 1 thị trấn được chia thành 4 khu là Hà Nam, Hà Bắc, Hà Tây và Hà Đông.

Thanh Hà là vùng địa cư lâu đời của người Việt. Trải qua biến thiên, thăng trầm từng thời kỳ giai đoạn lịch sử, trước khi gọi là Thanh Hà còn có những tên khác như: vào thời Hùng Vương nước ta chia thành 15 bộ, Hải Dương (có vùng Thanh Hà ngày nay) thuộc bộ Dương Tuyền; đầu công nguyên, khi nhà Hán đô hộ chia nước ta làm 3 quận, 10 huyện, Thanh Hà lúc đó tên huyện Câu Lậu. Đến thời Lý, Trần, Thanh Hà thuộc Hồng Lộ có tên là Bàng Hà, vào thời thuộc Minh là Bình Hà. Đầu thế kỷ XVII, huyện Bình Hà đổi thành Thanh Hà, tên Thanh Hà chính thức xuất hiện từ giai đoạn này kéo dài đến ngày nay.

Có thể nói, xây dựng đời sống văn hóa được coi là một nhiệm vụ có tầm quan trọng và mang tính chiến lược trong sự nghiệp xây dựng và phát triển ở huyện Thanh Hà.

Kinh tế và văn hóa luôn có mối quan hệ mật thiết và tác động qua lại chặt chẽ. Văn hóa là nhân tố trực tiếp tham gia vào quá trình phát triển kinh tế - xã hội. Với chức năng định hướng, đào tạo con người với các giá trị chân - thiện - mỹ nhằm đảm bảo một xã hội công bằng, dân chủ, văn minh và tiến bộ. Nền kinh tế phát

triển sẽ là điều kiện để tiến hành các hoạt động văn hóa - giáo dục, nâng cao trình độ dân trí, ý thức phát huy các tiềm năng về thể lực và nhân cách để đóng góp vào sự nghiệp phát triển của xã hội.

Từ thực tiễn tại huyện Thanh Hà đang đẩy mạnh phát triển kinh tế thị trường và mở rộng phát triển kinh tế quốc tế thì vai trò của văn hóa lại càng giữ vị trí quan trọng hơn bao giờ hết. Do đó xây dựng đời sống văn hóa cơ sở càng trở thành động lực to lớn để phát triển kinh tế huyện nhà. Nghị quyết Đại hội lần thứ XXIV, nhiệm kỳ 2015-2020 của Ban Chấp hành Đảng bộ huyện đã đề ra nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội giai đoạn 2015-2020. Dưới sự tác động của đời sống văn hóa, Thanh Hà đã thực sự chuyển mình để vươn ra huyện bạn. Kinh tế phát triển với tốc độ tăng trưởng cao, quy mô được mở rộng và phát triển cả chiều rộng lẫn chiều sâu theo hướng CNH-HĐH. Hạ tầng kỹ thuật, hạ tầng giao thông được triển khai xây dựng đồng bộ; công tác quy hoạch, chỉnh trang nông thôn được thực hiện hiệu quả. Văn hóa xã hội phát triển đồng bộ về cả quy mô và chất lượng, hiệu quả; công tác xóa đói giảm nghèo, lá lành đùm lá rách, tương thân tương ái, phong trào giúp nhau phát triển kinh tế, làm giàu chính đáng, các hoạt động đền ơn đáp nghĩa, nhân đạo từ thiện thường xuyên được quan tâm thực hiện tốt, đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân được cải thiện rõ rệt.

3. Thanh Hà với việc xây dựng đời sống văn hóa cơ sở

Thực hiện sự chỉ đạo, hướng dẫn của Ban chỉ đạo (BCĐ) phong trào toàn dân xây dựng đời sống văn hóa cơ sở (ĐSVHCS) tỉnh, từ năm 2000, hưởng ứng *phong trào Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa*, UBND huyện Thanh Hà ban hành quyết định thành lập BCĐ phong trào cấp huyện gồm: 1 trưởng ban là phó chủ tịch UBND huyện phụ trách khối văn hóa - xã hội, 2 phó ban: 1 phó ban thường trực là trưởng phòng Văn hóa thông tin (VHTT) huyện, 1 phó ban là chủ tịch UBMTTQ huyện, thành viên của BCĐ là lãnh đạo các phòng, ban, ngành, đoàn thể, chánh văn phòng, chủ tịch liên đoàn lao động, chủ tịch hội phụ nữ, nông dân, cựu chiến binh và bí thư huyện đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh.

Nhìn lại sau hơn 20 năm thực hiện cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa", phong trào xây dựng nếp sống văn hóa, môi trường văn hóa, đặc biệt với việc cưới, việc tang, BCĐ huyện đã vận động các gia đình tiết kiệm, kết quả hàng năm có 86% số đám cưới, 96% số đám tang thực hiện đúng chủ trương. Đặc biệt năm 2016 đã đánh dấu sự thay đổi khi nhân rộng mô hình điểm thực hiện nếp sống văn minh trong việc tang trên địa bàn xã Thanh Sơn, góp phần hình thành môi trường văn hóa lành mạnh, loại bỏ mê tín dị đoan, không còn

CULTURE

hiện tượng chặn đường mời chào, níu kéo khách, mời thuốc lá trong đám tang, không khóc thuê, rải tiền... từ đó nhân rộng ra các xã trên địa bàn huyện. Đến nay những hủ tục mời, chèo kéo khách đến dự cưới, tang lễ đang bị loại trừ dần trong đời sống xã hội.

Hàng năm BCĐ huyện còn xây dựng kế hoạch triển khai tới các xã, thị trấn bình xét gia đình văn hóa đúng trình tự, thủ tục, thời gian, công nhận danh hiệu: gia đình văn hóa, làng văn hóa, khu dân cư văn hóa. Huyện Thanh Hà luôn phấn đấu từ 92 - 96% số gia đình đăng ký xây dựng danh hiệu gia đình văn hóa, trong đó có từ 86 - 95% số gia đình đạt tiêu chuẩn gia đình văn hóa. Theo hướng dẫn của Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch, việc thực hiện thiết chế văn hóa sau khi sáp nhập, chia tách thôn, khu dân cư, huyện có 90/97 làng, khu dân cư đạt danh hiệu làng, khu dân cư văn hóa (92,8%). Tiếp tục vận động 7 làng, khu dân cư còn lại trên địa bàn huyện đăng ký xây dựng làng, khu dân cư văn hóa năm 2019 đặc biệt là các làng sau khi chia tách.

Đời sống kinh tế của nhân dân trong huyện phát triển ổn định, nhân dân luôn có tinh thần tương thân tương ái, hỗ trợ giúp đỡ nhau cùng phát triển. Tỷ lệ hộ nghèo giảm còn 2,9%, thu nhập bình quân đầu người đạt 46,2 triệu đồng/người/năm. Đời sống văn hóa tinh thần lành mạnh, phong phú.

Nhờ sự tạo điều kiện hỗ trợ về kinh phí của cấp trên, sự đóng góp và đồng thuận ủng hộ của nhân dân, trên địa bàn huyện hiện nay có 130 nhà văn hóa, phần đầu 97/97 thôn có nhà văn hóa. 100% nhà văn hóa được xây dựng mới, trang thiết bị đầy đủ. Đây thực sự là “ngôi nhà chung” của cộng đồng, trở thành trung tâm giao lưu văn hóa với nhiều hoạt động: tuyên truyền đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước; phổ biến kiến thức khoa học kỹ thuật, tổ chức hoạt động văn hóa thông tin, văn nghệ, thể dục thể thao, vui chơi giải trí, giao lưu văn nghệ... góp phần thực hiện các nhiệm vụ kinh tế xã hội nâng cao dân trí, thỏa mãn nhu cầu hưởng thụ văn hóa của nhân dân.

Chia sẻ về việc bảo tồn, phát huy giá trị của các di tích trên địa bàn huyện, ông Ngô Đức Vinh - Phó Chủ tịch UBND huyện Thanh Hà cho rằng: “Việc bảo tồn những giá trị này là vô cùng quan trọng, bởi đây là những điểm du lịch độc đáo, thu hút hàng trăm ngàn lượt khách đến thưởng ngoạn, đặc biệt là vào mùa vải thiều, gắn du lịch văn hóa tâm linh với khu du lịch sinh thái sông Hương. Hiện nay, trên địa bàn huyện có 85 di tích lịch sử, trong đó có 12 di tích được Nhà nước xếp hạng di tích Quốc gia. Hàng năm UBND huyện Thanh Hà tích cực, chủ động vừa tiến hành trùng tu, tu bổ các hạng mục được UBND tỉnh Hải Dương duyệt, cấp kinh phí đồng thời liên tục đánh

giá, kiểm tra lập phương án khảo sát các di tích lịch sử văn hóa đang xuống cấp cần sửa chữa”.

Bên cạnh đó, công tác y tế, giáo dục, khuyến học khuyến tài luôn được quan tâm đúng mực. 100% trạm y tế có bác sỹ công tác thường xuyên tại trạm, trẻ em từ 6-36 tháng tuổi được uống Vitamin A đạt 100%. Công tác giáo dục đào tạo có nhiều đổi mới, chất lượng giáo dục toàn diện được nâng lên, trình độ chuyên môn nghiệp vụ của cán bộ quản lý, giáo viên đạt trên chuẩn tăng cao.

Đài phát thanh huyện, truyền thanh xã, thị trấn: Tổng hợp đưa tin của Đài truyền thanh huyện hiện tại phát thanh 02 buổi/1 ngày, kịp thời đưa những tin tức đến với nhân dân trên địa bàn. Đài phát thanh huyện được trang bị 02 máy quay đời mới hiện đại, với đội ngũ nhân lực của Đài phát thanh là 8 người trong đó 95% tốt nghiệp đại học, trong đó có 04 người được đào tạo chuyên ngành báo chí. Đài truyền thanh 25 xã, thị trấn trên địa bàn được trang bị 100% loa không dây, mỗi xã, thị trấn đều cử người có chuyên môn quản lý và đưa tin phát thanh trên hệ thống.

Công tác xây dựng đời sống văn hóa trên địa bàn huyện đã làm thay đổi mọi mặt trong đời sống vật chất và tinh thần cho người dân trong huyện. Người dân ngày càng nâng cao nhu cầu hưởng thụ văn hóa góp phần quan trọng vào việc thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của địa phương.

4. Giải pháp nâng cao chất lượng xây dựng đời sống văn hóa cơ sở trên địa bàn huyện Thanh Hà, tỉnh Hải Dương

Huyện Thanh Hà luôn nằm trong tốp đầu của tỉnh về thực hiện xây dựng đời sống văn hóa cơ sở. Bên cạnh những kết quả đã đạt được qua các phong trào thi bên cạnh đó còn có những tồn tại hạn chế cần khắc phục.

Thứ nhất, cấp ủy Đảng, chính quyền ở một số cơ sở có lúc chưa thực sự quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện cuộc vận động; chưa hiểu hết được vị trí, vai trò của xây dựng đời sống văn hóa cơ sở.

Thứ hai, công tác chỉ đạo, triển khai, vận dụng cơ chế chính sách khi tổ chức hoạt động xây dựng đời sống văn hóa thôn, làng, cụm dân cư, các đơn vị, doanh nghiệp trong và ngoài nước còn gặp nhiều khó khăn.

Thứ ba, kinh phí đầu tư cho các thiết chế văn hóa gặp nhiều khó khăn. Hệ thống nhà văn hóa cấp xã, thị trấn đặc biệt là cấp thôn, khu dân cư thiếu trang bị như trang âm, amply... quỹ đất dành cho nhà văn hóa có hạn, diện tích nhỏ hẹp chưa đáp ứng được nhu cầu giải trí, nơi sinh hoạt cộng đồng.

CULTURE

Thứ tư, đội ngũ làm công tác văn hóa gặp khó khăn, còn kiêm nhiệm nhiều chức danh. Chưa bộc lộ được năng lực, trình độ, nghiệp vụ văn hóa thể thao. Nguồn kinh phí bồi dưỡng, tập huấn văn hóa không được cấp thường xuyên nên nhận thức cán bộ không theo kịp biến đổi xã hội, thiếu thông tin...

Thứ năm, chưa phát huy được vai trò của cộng đồng trong phong trào xây dựng đời sống văn hóa, sự tham gia thực hiện phong trào của các tầng lớp nhân dân nhất là ở cơ sở chưa đồng đều; việc xây dựng các điển hình tiên tiến chưa thực sự được quan tâm đúng mức, các mô hình mới chưa nhiều. Việc phát hiện, nhân rộng các điển hình tiên tiến còn chậm. Công tác xã hội hoá triển khai cuộc vận động ở một số địa phương cơ sở chưa tốt.

Bởi vậy, để nâng cao hiệu quả công tác xây dựng đời sống văn hóa cơ sở trên địa bàn huyện Thanh Hà trong thời gian tới cần đưa ra các giải pháp kịp thời.

Một là, nâng cao nhận thức về vai trò, vị trí xây dựng đời sống văn hóa.

Các cấp quản lý luôn rà soát, thực hiện các văn bản quy định, quyết định bổ nhiệm, giao nhiệm vụ kiêm nhiệm cho cán bộ chỉ đạo từ huyện xuống xã, thị trấn, thôn, làng. Tháo dỡ, loại bỏ trách nhiệm chồng chéo, không rõ nhiệm vụ theo quy định hành chính.

Chủ động nâng cao nhận thức, định hướng công tác giáo dục thanh thiếu niên tại địa phương khi tổ chức phong trào xây dựng đời sống văn hóa, tạo điều kiện để các em tham gia như giữ gìn cảnh quan, môi trường xanh, sạch, đẹp. Vận động, tạo điều kiện hàng năm các hộ gia đình đăng ký đạt chuẩn gia đình văn hóa, vừa đảm bảo giữ gìn truyền thống văn hóa gia đình, đồng thời nâng cao nhận thức giáo dục thế hệ trẻ qua các mối quan hệ: gia đình - nhà trường - xã hội.

Hai là, hoàn thiện cơ chế, chính sách, tổ chức và hoạt động đời sống văn hóa.

Đảng bộ các cấp phải đưa nội dung XDĐSVHCS vào nghị quyết của mỗi kỳ Đại hội và phải có báo cáo kết quả kiểm điểm hàng năm. HĐND-UBND các cấp đưa nội dung XDĐSVHCS vào nghị quyết của Hội đồng nhân dân, vào chương trình phát triển kinh tế - xã hội năm, từng giai đoạn.

Cơ quan quản lý nhà nước từ huyện đến cơ sở phải thực hiện nghiêm túc quyết định của UBND tỉnh về thực hiện nếp sống văn minh, gia đình văn hóa để từ đó có trách nhiệm hướng dẫn nhân dân tổ chức xây dựng nếp sống, đưa nội dung thực hiện nếp sống văn minh vào trong hương ước, quy ước của các làng, khu dân cư văn hóa.

Tiếp tục mở rộng chính sách xã hội hóa với phương

châm Nhà nước và nhân dân cùng làm. Tạo điều kiện để các cá nhân, tổ chức doanh nghiệp đầu tư xây dựng cơ sở hoạt động văn hóa, thể thao, vui chơi giải trí trên địa bàn nông thôn theo quy định của pháp luật.

Ba là, xây dựng và nâng cao chất lượng hoạt động các thiết chế văn hóa.

Ngoài ngân sách Nhà nước cấp cho hoạt động của các thiết chế văn hóa thì cần đẩy mạnh công tác xã hội hóa từ các nguồn để hoàn thiện các thiết chế văn hóa, thể thao. Phát triển quy hoạch, tạo quỹ đất để xây dựng các thiết chế văn hóa.

Tạo điều kiện cho các thôn chưa có nhà văn hóa, khu dân cư có quỹ đất dự phòng và nguồn kinh phí để xây dựng nhà văn hóa để đáp ứng nhu cầu hưởng thụ văn hóa của nhân dân. Những thôn đông dân cư đề nghị UBND tỉnh hỗ trợ kinh phí xây thêm một nhà văn hóa.

Tiếp tục hỗ trợ các trang thiết bị trang âm, amply, loa đài, micro, hệ thống ánh sáng, trang thiết bị thể thao... vì ở một số nơi vẫn còn thiếu, nếu có cũng không đồng bộ gây khó khăn cho việc tổ chức các hoạt động văn hóa, nghệ thuật.

Bốn là, tập huấn, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ.

Chú trọng bồi dưỡng trình độ, nhận thức văn hóa nhằm chuyên hóa hoạt động, đảm bảo sự phối hợp, chỉ đạo các cấp thông suốt, nhất thể hóa từ trên xuống dưới.

Tăng cường bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng cho cán bộ kiêm nhiệm cấp thôn, làng, cụm dân cư: đây phải là nhiệm vụ thường xuyên trong kế hoạch hàng năm của BCD phong trào.

Thường xuyên tổ chức các lớp tập huấn nâng cao kiến thức, kỹ năng cho đội ngũ quản lý văn hóa xã hội cấp xã, đội ngũ chủ nhiệm các câu lạc bộ nhà văn hóa, thể thao; thư viện; các ban quản lý di tích các đình, đền đáp ứng được yêu cầu chuyên môn, nghiệp vụ.

Năm là, phát huy vai trò của cộng đồng.

Đẩy mạnh hơn nữa công tác tuyên truyền để họ được nắm bắt và hiểu được hết những chủ trương đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước về công tác văn hóa qua đó nâng cao nhận thức để họ xác định công tác văn hóa là rất quan trọng, thiết thực.

Cần phát huy vai trò của các đoàn thể chính trị - xã hội và các tổ chức xã hội. Đây là lực lượng có vai trò quan trọng trong việc đẩy mạnh và nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của người dân.

Làm tốt công tác tuyên truyền về phong trào xây dựng đời sống văn hóa trên hệ thống Đài phát thanh

CULTURE

huyện, Đài truyền thanh xã, thị trấn để nâng cao nhận thức của nhân dân trong công tác xây dựng đời sống văn hóa.

5. Kết luận

Là huyện thuần nông, nhưng hiện nay Thanh Hà đang từng ngày đổi mới, nỗ lực chuyển mình để bắt nhịp cùng với sự phát triển chung của những huyện, thành phố khác trên địa bàn tỉnh. Với những nét văn hóa truyền thống độc đáo và khác biệt, Đảng bộ và nhân dân huyện Thanh Hà đã hưởng ứng và tham gia tích cực phong trào xây dựng đời sống văn hóa cơ sở và đã đạt được những thành quả đáng ghi nhận. Kết quả của phong trào này có ý nghĩa vô cùng quan trọng, góp phần hoàn thành các mục tiêu phát triển kinh tế xã hội, xây dựng huyện Thanh Hà ngày một giàu mạnh, văn minh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 1. Ban chỉ đạo phong trào Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa tỉnh Hải Dương (2014)**, Hướng dẫn số 1719/HD-BCĐ ngày 08/9/2014 của Ban chỉ đạo phong trào Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa tỉnh Hải Dương về hướng dẫn thang điểm, trình tự, thủ tục xét công nhận danh hiệu “Gia đình văn hóa”, “Làng văn hóa”, “Khu dân cư văn hóa” trên địa bàn tỉnh Hải Dương.
- 2. Đảng bộ huyện Thanh Hà (2014)**, Lịch sử Đảng bộ và nhân dân huyện Thanh Hà, Nxb Hồng Đức, Hà Nội.
- 3. Nguyễn Hữu Thức (2009)**, Về cuộc vận động Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa, Nxb Từ điển Bách khoa và Viện Văn hóa, Hà Nội.
- 4. Phạm Duy Đức (Chủ biên) (2011)**, Phát triển văn hóa Việt Nam giai đoạn giai đoạn 2011-2020. Xu hướng và giải pháp, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- 5. Ủy ban nhân dân huyện Thanh Hà (2019)**, Báo cáo tình hình phát triển kinh tế - xã hội, an ninh - quốc phòng năm 2019, phương hướng nhiệm vụ năm 2020.